

LUX

3 ELOKUVAA
24 KIELTÄ
28 MAATA

FILM

DAYS

**À PEINE J'OUVRE LES YEUX
(KUN SILMÄNI AVAAN)**

Leyla Bouzid
Ranska, Tunisia, Belgia,
Yhdistyneet arabiemiirikunnat

**LUX
FILM PRIZE**
EUROOPAN PARLAMENTTI
TOIMII KULTTUURIN PUOLESTA

ye10
ars

Euroopan parlamentti

À PEINE J'OUVRE LES YEUX

Kun silmäni avaan

OHJAUS: LEYLA BOUZID

Tunis kesällä 2010, muutama kuukausi ennen vallankumousta. Farah, 18 vuotta, kirjoittaa ylioppilaaksi ja on perheensä kuvitelmissa jo lääkäri... Mutta työllä itsellään on muuta mielessään.

Farah laulaa kantaaottavassa rockyhtyeessä. Hän elää kiihkeästi, humaltuu, rakastuu ja tutustuu kotikaupunkinsa yöelämään uhmaten äitinsä Hayetin tahtoa, joka tuntee Tunisian yhteiskunnan ja sen tabut.

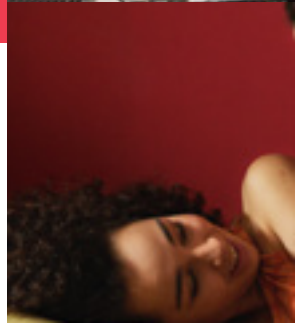
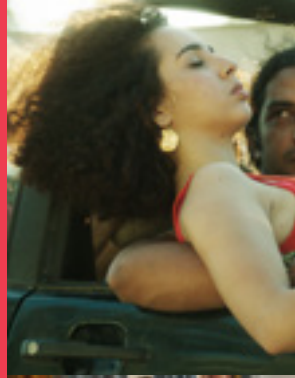
Taivaalle kerääntyy uhkaavia pilviä, kun Farahin yhtye alkaa soittaa pääkaupungin kahviloissa, joissa tyttö ei ymmärrä peitellä vapaudenjanoaan ja elämänhaluaan. Hayet saa pian kuulla tyttärensä julkeasta käytöksestä näissä vain miehille tarkoitetuissa paikoissa ja yrittää puhua tälle järkeä mutta turhaan. Puoliksi kapinoidakseen, puoliksi tietämättömänä vaarasta, jolle altistuu aikansa autoritaarisessa Tunisiassa, Farah julistaa itsepäisesti ja kovaäänisesti toverinsa ja bändin johtajan Borhènen kumouksellisia ajatuksia tuoden samalla julki kokonaisen nuoren sukupolven haaveet.

YHTEISKUNNALLINEN TAUSTA

Huomionarvoista on, että Leyla Bouzid sijoittaa elokuvansa tapahtumat Tunisian vallankumousta edeltäneisiin kuukausiin. Tunisian tapahtumat käynnistivät arabikevään, laajan maasta toiseen levinneen vapautusliikkeen, jonka taustalla olivat kyllästyminen autoritaariseen hallintoon, syvä yhteiskunnallinen eriarvoisuus, vaikea talouskriisi ja valtaisa nuorisotyöttömyys. Tunisian nuorten tuntemuksilla tukahtumisesta ja epäoikeudenmukaisuudesta oli merkitystä varsinkin, koska yli 42 prosenttia väestöstä oli tuolloin alle 25-vuotiaita. Nuoret olivat myös hyvin koulutettuja ja arvomaailmaltaan selvästi maallistuneita. Vaikka monissa arabimaissa, joihin vallankumous levisi, lopputuloksena oli islamistien pääsy pysyvästi valtaan tunnetuin seurauksin, Tunisiassa onnistui todellinen siirtyminen demokratiaan. Menestyttyään ensi alkuun vaalessa islamistit joutuivat lopulta syrjään vallasta, ja tammikuussa 2014 maa sai uuden perustuslain.

Viisi vuotta tapahtumien jälkeen Leyla Bouzid palaa Tunisian vallankumouksen alkuasetelmiin ja kiteyttää päähenkilöissä kapinaan johtaneet syyt ja tekijät: varakkaiden kaupunkilaisperheiden nuoret olivat kouluja käyneitä ja vapaudenjanoisia (Farah ja hänen ystävänsä), maassa vallitsi poliisivaltioille tyypillinen sorron ja valvonnan ilmapiiri (Borhènen ja myöhemmin myös Farahin pidätys), virkamieskunta oli korruptoitunutta (kun Farah katoaa, Hayet lahjoo poliisin aloittamaan etsinnät välittömästi), perinteisellä yhteiskunnalla ja sen machoarvoilla oli vahva vaikutus (miesten tapa katsoa Hayetia hänen tullessaan kahvilaan tapaamaan Borhènea tyttärensä katoamisiltaan)...

Arabikevään jälkeen alkaneiden ja myös elokuvaa tehtäessä jatkuneiden terrori-iskujen taustaa vasten *À peine j'ouvre les yeux* johdattelee epäsuorasti pohtimaan vallankumouksen odottamattomia vaikutuksia: sehän loppujen lopuksi pohjusti tietä Tunisian yhteiskunnasta vuonna 2010 pitkään syrjässä olleelle konservatiiviselle islamismille. Vaikka Leyla Bouzidin elokuva kertoo yhden sukupolven haaveista, pohjavireenä on sanaton mutta väkevä viesti sen särkyneistä illuusioista ja nykyisistä peloista. Siksi tämä elokuva, joka voidaan tulkita hienovaraiseksi kehotukseksi poliittiseen tiedostamiseen ja omaehtoiseen ajatteluun, saa varmasti myös pohtimaan olennaisia kysymyksiä, kuten demokraattisten yhteiskuntien perusvapauksien ja -arvojen puolustamisen tärkeyttä.

FARAH JA HAYET: ÄIDIN JA TYTTÄREN SUHDE ELOKUVAN KESKIÖSSÄ

Paitsi, että se kuvaa koskettavalla tavalla äidin ja tyttären suhdetta, Leyla Bouzidin elokuva näyttää näiden kahden naisen henkilökuvan kautta, kuinka turhaumat periytyvät sukupolvelta toiselle ja miten vaikeaa poliisivaltion kansalaisten on vaatia minkäänlaista muutosta. Farahin tavoin Hayet on aikoinaan kapinoinut, mutta toisin kuin tyttärensä hän tietää, että yrityksistä horjuttaa vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä joutuu Ben Alin Tunisian kaltaisissa maissa aina maksamaan kovan hinnan. Hänen tiensä moderniksi mutta silti lopulta kohtaloonsa alistuvaksi naiseksi osoittaa, että kumouksellinen toiminta voi autoritaarisessa ympäristössä johtaa vain umpikujaan. Farahissa henkilöityy vapautta haluavan nuorison elinvoimaisuus, mutta hänen kohtalonsa vaikuttaa hänen äitinsä kokemusten perusteella ennalta määrättyltä.

Elokuvan rakenteessa jännitteitä, joita näiden kahden naisen välille syntyy hallinnon luoman, koko yhteiskunnan läpäisevän sorron ilmapiirin vuoksi, terävöittävät voimakasta tunnelatausta korostavat leikkaukset. Draamallisesti erittäin tihentyneiden hetkien painottaminen on keino ilmentää äidin ristiriitaisia tunteita: hän rakastaa tytärtään ja haluaa suojella tätä mutta toisaalta olla myös uskollinen omille nuoruusajan ihanteilleen.

LEYLA BOUZIDIN HAASTATELU (OTTEITA ELOKUVAN LEHDISTÖAINEISTOSTA)

Puhut poliisiyhteiskunnan herättämästä pelosta, mutta Tunisiaan kohdistuu myös terroriuhka. Silti uskonto loistaa elokuvassa poissaolollaan.

Siinä kuvataan nuoria, jotka pursuvat elämänhalua, puuhaavat omia juttujaan, haluavat tehdä musiikkia, keikkailla ja elää taiteestaan. Uskonto ei ole heidän elämänsä keskipisteessä. Halusin kuvata juuri tätä energistä ja luovaa nuorisoa. Nämä nuoret joutuvat joka päivä ponnistelemaan selviytyäkseen, ja heistä puhutaan harvoin missään. Mediassa ääneen pääsevät vain ääriilikkeiden ja väkivallan kannattajat.

Minusta oli tärkeää tuoda esiin, että on myös toisenlaisia nuoria, jotka haluavat kiihkeästi elää, ja halusin tehdä Farahista heidän ajatustensa tulkin ja osoittaa, että järjestelmä on vaimentanut nämä nuoret hirmuvallallaan. On muunlaistakin terroria kuin terrorismi. Farah haluaa olla olemassa yksilönä ja tuoda äänensä kuuluviin.

Toimijoina tuttuja ovat "Tunisian kansa", "me" ja "kansakunta". Onko tässä joukossa tilaa "minulle"? Minkä hinnan yksilön vapaudesta joutuu Tunisiassa maksamaan? Oletko sinä joutunut maksamaan tämän hinnan?

Elokuvassa kysytään, miten Tunisiassa voi irtautua perheestä, yhteiskunnasta ja järjestelmästä. Miten paljon energiaa se vaatii, minkälaista vastustusta se herättää ja miten väkivaltaisia seuraukset voivat olla. Seuraamme elämännäköisen Farahin vaiheita: hän elää täysillä, kaikista ja kaikesta huolimatta, ja siitä häntä rangaistaan, sen vuoksi hänet nujerretaan.

Nähdäkseni Tunisiassa kaikki maksavat tämän hinnan, on sitten taitelija tai ei. Maksun aika tulee jossain vaiheessa, joko yksityiselämässä, perheen sisällä, sosiaalisesti tai koulussa. Tunisian yhteiskunnassa on tehtävä myönnytyksiä tai törmää moniin esteisiin.

Elokuva ei ole omaelämäkerrallinen, vaikka siinä onkin tilanteita, jollaisia olen itsekin kokenut. Esimerkiksi se, kun sain tietää, että läheinen ystävä, joka oli samassa elokuvakerhossa kanssani, oli poliisin ilmiantaja. Tuon ihmisen tehtävä oli valvoa meitä, soluttautua meidän joukkoomme. Se oli suuri sokki, ja sillä hetkellä ymmärsin, että elimme täysin piiritettyinä emmekä voineet luottaa mihinkään tai keneenkään.

Kuvaat Tunisin kaupungin pohjasakkaa ja sen yöelämää, baareja, junia ... kaikkia näitä hyvin miehisiä paikkoja naisen silmin. Käyt myös sisämaassa, muun muassa kaivosalueella, jonka pölyinen miljöö on suuri kontrasti levottomalle kaupunkiympäristölle.

Näiden paikkojen välillä kohoaa näkymätön muuri, joka tuntuu minusta välttämättömältä ja myös mahdolliselta kaataa.

Kuvauksissa konkreettisesti tukalin kohtaaminen oli se, jossa Hayet astuu sisään baariin. Statisteina oli huonomaineisen baarin oikeita asiakkaita. Joka kerta, kun otos jouduttiin uusimaan, naisnäyttelijän oli tultava baariin uudelleen sisään, ja joka kerta se oli hänelle koettelemus. Miehet, joiden piti vain näyttellä, tuijottivat häntä pyytämättäkin kiinteästi, lähes säädyttömästi. Myös kaikki muut kuvausryhmässä mukana olleet naiset tunsivat miesten painostavan katseen.

Halusin kuvata Tunisian todellisia paikkoja ja niiden tunnelmaa, niissä oikeasti työskenteleviä ja liikkuvia ihmisiä täysin realistisesti. Lähiöjuna, baarit, linja-autoasema – kaikki on kuvattu dokumenttielokuvan tavoin.

Tarkoituksena oli sijoittaa elokuvan fiktiiviset tapahtumat kaupungin sykkiviin ja elämää kuhiseviin paikkoihin. Myös pölyisissä fosfaattikaivoksissa, jotka olivat Ben Alin kaudella merkittävä vastarintapesäke, kaivostyöläiset esittävät itseään.

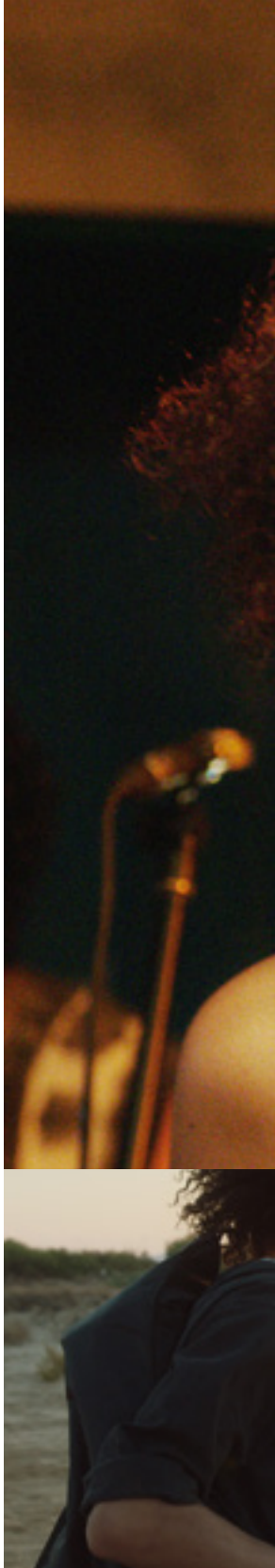
Tämä kohtaaminen on elokuvassa taitekohta, joka ohjaa tarkastelemaan menneisyyttä välimatkan päästä, kohdentamaan katseen taaksepäin ja kartoittamaan maata. On muistettava, että laulujen sanat periytyvät aikojen takaa, että tukahtumisen tunne kumpuaa syvältä, monien sosiaalisten kerrostumien kätkeistä. Kohtaaminen on kunnianosoitus kaivostyöläisille (jotka vielä nykyäänkin ovat nokatusten vallanpitäjien kanssa) ja muistutus siitä, että juuri heidän vastarintansa valmisti maata kansannousuun. Tämän vastarinnan he aloittivat jo vuonna 2008, paljon ennen Mohamed Bouazizin kuuluisaa tekoa.

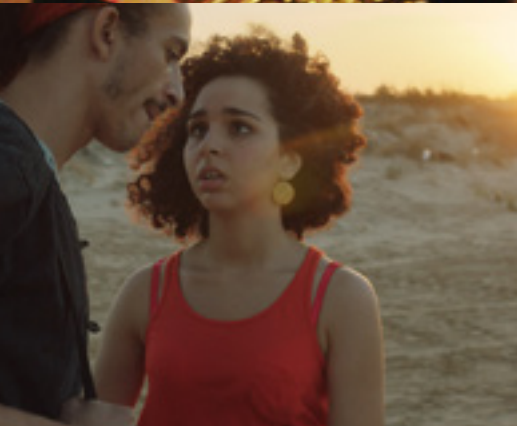
Elokuvan musiikki toimii yhdenlaisen vastarinnan välineenä. Sen on säveltänyt irakilainen Khyam Allami.

Musiikki ja tanssi ovat purkautumisteitä, joilla on aina ollut sija Tunisian populaarikulttuurissa. Perinteinen musiikki *mézoued*, tanssit ja hääjuhlat ovat hyvin intensiivisiä tilaisuuksia, joissa ihmiset pääsevät irrottelemaan. Viime aikoina Tunisiaan on syntynyt rapkulttuuri, joka on saanut alkunsa köyhistä kaupunginosista. Rap tarjoaa joillekulle tervetulleen pakopaikan ja on samalla vahva protesti, joka koskettaa monia. Valtio selvästi pelkää näitä protestilaulajia, koska se on ryhtynyt vastatoimiin ja pidättää heitä laulujen sanoitusten tähden.

Musiikki oli tämän elokuvan suuri haaste. Oli löydettävä laulutaitoinen näyttelijä ja lisäksi vielä perustettava yhtye, sävellettävä musiikki ja kirjoitettava laulut. Se tuntui välissä mahdottomalta tehtävältä. Tapasin valtavan määrän muusikoita, mutta emme päässeet samalle aaltopituudelle.

Sitten kerran sattumalta eräässä konsertissa Pariisissa sain kuulla Alif Ensemble -yhtyettä, jonka musiikki oli todella mukaansatempaavaa. Khyam oli yksi viidestä muusikosta, jotka kaikki olivat kotoisin eri arabimaista. Hän sävelsi laulut Bayaa varten ja harjoitutti niitä viikkokausia ennen kuvausten alkamista. Porukka hitsautui yhteen. Meistä kaikista se musiikki oli todella sytyttävää.

POHDITTAVAA

Mitä edellä kerrotun perusteella voidaan todeta taiteen paikasta ja tehtävästä yhteiskunnassa?

les grignoux

10 VUOTTA EUROOPPALAISIA ELOKUVIA EUROOPPALAISILLE

Euroopan parlamentilla on ilo esitellä vuoden 2016 LUX-elokuvapalkinnosta kilpailevat kolme finalistia:

À PEINE J'OUVRE LES YEUX (*Kun silmäni avaan*),

ohjaaja Leyla Bouzid

Ranska, Tunisia, Belgia, Yhdistyneet arabiemiirikunnat

MA VIE DE COURGETTE (*Elämäni kesäkurpitsana*),

ohjaaja Claude Barras

Sveitsi, Ranska

TONI ERDMANN, ohjaaja Maren Ade

Saksa, Itävalta, Romania

Nämä monisäikeiset tarinat, jotka ovat osoitus työilleen omistautuneiden ja lahjakkaiden nuorten eurooppalaisten elokuvaohjaajien luomiskyvyttä, esitetään viidensillä LUX FILM DAYS -elokuvapäivillä.

LUX-ELOKUVAPALKINTO

Kulttuurilla on keskeinen rooli yhteiskuntien rakentumisessa.

Tästä tietoisena Euroopan parlamentti perusti LUX-elokuvapalkinnon vuonna 2007. Sen tavoitteena on edistää eurooppalaisten elokuvien levitystä kaikkialla Euroopassa ja herättää Euroopan laajuista keskustelua tärkeistä yhteiskunnallisista kysymyksistä.

LUX-elokuvapalkinto on poikkeuksellinen aloite. Useimmat eurooppalaiset yhteistuotannot esitetään vain alkuperämaissaan, eikä niitä levitetä muualle edes EU:n sisällä. LUX-elokuvapalkinto tarjoaa kolmelle eurooppalaiselle elokuvalle harvinaisen tilaisuuden tavoittaa laaja yleisö, sillä ne tekstitetään EU:n 24 viralliselle kielelle.

Euroopan parlamentin jäsenet valitsevat äänestämällä LUX-elokuvapalkinnon voittajan, joka julkistetaan 23. marraskuuta 2016.

LUX FILM DAYS

LUX FILM DAYS on LUX-elokuvapalkinnon yhteydessä vuodesta 2012 alkaen järjestetty tapahtuma. Elokuvapalkinnosta kisaavat kolme finalistia esitetään suurelle eurooppalaiselle yleisölle LUX FILM DAYS -elokuvapäivillä.

LUX FILM DAYS on mielenpainuva kansainvälinen kulttuurielämys. Lokakuun ja joulukuun 2016 välisenä aikana kaikki eurooppalaiset elokuvanystävät saavat nähdäkseen finalistielokuvat *À peine j'ouvre les yeux*, *Ma vie de Courgette* ja *Toni Erdmann*. Elokuvat esitetään maasta riippuen jollakin EU:n 24 virallisesta kielestä. Voit äänestää suosikkielokuvaasi LUX-elokuvapalkinnon verkkosivustolla (www.luxprize.eu) tai Facebook-sivulla.

YLEISÖN SUOSIKKI

LUX-elokuvapalkinnon Yleisön suosikki -kunniamaininta myönnetään yleisöäänestyksen perusteella. Muista äänestää jotakin elokuvista *À peine j'ouvre les yeux*, *Ma vie de Courgette* ja *Toni Erdmann*! Äänestäneiden kesken suoritetaan arvonta, jonka voittaja pääsee Euroopan parlamentin kutsumana Karlovy Varyn kansainvälisille elokuvajuhlille heinäkuussa 2017 ja saa julkistaa Yleisön suosikki -kunniamaininnan voittaneen elokuvan nimen.

KATSELE,
KESKUSTELE
JA ÄÄNESTÄ

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

OHJAAJA: Leyla Bouzid

KÄSIKIRJOITUS: Leyla Bouzid, Marie-Sophie Chambon

PÄÄOSISSA: Baya Medhaffer, Ghalia Benali, Montassar Ayari, Lassaad Jamoussi, Aymen Omrani

KUVAUSPÄÄLLIKKÖ: Sébastien Goepfert

MUSIIKKI: Khyam Allami

TUOTTAJAT: Sandra da Fonseca, Imed Marzouk

TUOTANTO: Blue Monday Productions, Propaganda Production

YHTEISTUOTANTO: Hélicotronic

VUOSI: 2015

KESTO: 102 min

LAJITYYPPI: Fiktio

MAA: Ranska, Tunisia, Belgia, Yhdistyneet arabiemiirikunnat

ALKUPERÄISKIELI: Arabia

